

Gânduri despre Tuba Mirum Mozart – Requiem în re minor, K.626

Requiemul - cunoscut și sub numele Missa pro defunctis, este rugăciunea pentru odihnă veșnică celebrată în bisericile catolice cu ocazia ceremoniilor funerare sau celor pentru pomenirea persoanelor decedate. Câteva cuvinte despre apariția acestei părți care a devenit parte integrantă a Requiemului: muzica gregoriană a definitivat părțile missei prin construcția celor obligatorii (ordinarium missae) și celor specifice pentru diferite sărbători sau evenimente (proprium missae). Tuba Mirum face parte din cele din urmă; traducerea textuală ar fi „trompeta – miracol” și se referă la „ziua de apoi” când morții, la chemarea sunetelor se vor ridica din morminte.

Notația gregoriană prin intermediul semnelor grafice numite **neume** nu lesne de descifrat, conturează linia melodică. Revoluția în acest domeniu s-a petrecut în secolul XI când călugărul Guido D'Arezzo a stabilit modul de notare al înălțimii sunetelor muzicale pe portativul de patru linii, (azi are cinci) precum și numele notelor muzicale (Ut, re, mi, fa, sol, la cărora ulterior li s-a adăugat **si**). Secolele următoare au adus sistemele de notare ale ritmului, intensității sunetelor alături de - crearea și dezvoltarea unui întreg arsenal de instrumente muzicale, ceea ce a permis compozitorilor să exprime cu fidelitate intențiile și simțămintele lor. Textul este cel biblic sau bisericesc, iar compozitorul care are la dispoziția sa o bogată paletă de mijloace pentru a transmite ascultătorului

emoțiile sale, își va contura lucrarea conform particularităților stilistice ale timpului în care creează. Menționăm că astăzi, în slujbele bisericilor catolice Missa și Requiemul se celebrează prin melodiile originale, pe când în sălile de concerte se interpretează lucrările vocal-simfonice bazate pe subiectele amintite. În ultimele secole, mulți compozitori au scris muzică pentru Requiem folosind cuvintele originale ale rugăciunii. Cele mai performate pe scenele sălilor de concerte sunt creațiile lui Mozart și Verdi.

Este imposibil să asculți Requiemul lui Mozart fără să te gândești la tragicul context în care compozitorul – grav bolnav fiind - a știut să transmită sentimente dureroase precum și premonițiile întunecoase ale unei realități crude și de neevitat la care tu ca ascultător devii – fără să vrei "părtaș". Este un strigăt de durere dar și de eliberare.

Tuba Mirum este una din părțile cele mai dramatice ale Requiemului. Ea prezintă momentele apocaliptice în care sunetele puternice ale trompetelor trezesc morții care ies din morminte pentru a se înfățișa în fața Judecătorului.

Textul acestui fragment*) este identic în toate requiemurile scrise de alți compozitori și identic cu cel folosit în liturghiile catolice din mijlocul mileniului trecut și până în ziua de astăzi. Muzica scrisă de Mozart pentru fragmentul Tuba Mirum, este complet diferită de cea a altor creatori, în ciuda identității textului.

Există un contrast flagrant între muzica liniștită compusă de Mozart și zguduitorul text care își găsește expresia în figurile îngrijorate, înfricoșate sau îngrozite ale condamnaților din fresca lui Michelangelo

și în muzica amenințătoare creată de alți compozitori ca de pildă de Verdi. Ne propunem să încercăm să înțelegem motivul acestei diferențe capitale.

Dacă ar trebui să compuneți muzică pentru impresionantul text al fragmentului citat, presupun că ați folosi întreaga orchestră cu accentul pe alămuri, coruri, bineînțeles totul în fortissimo. Și așa sună Tuba Mirum,

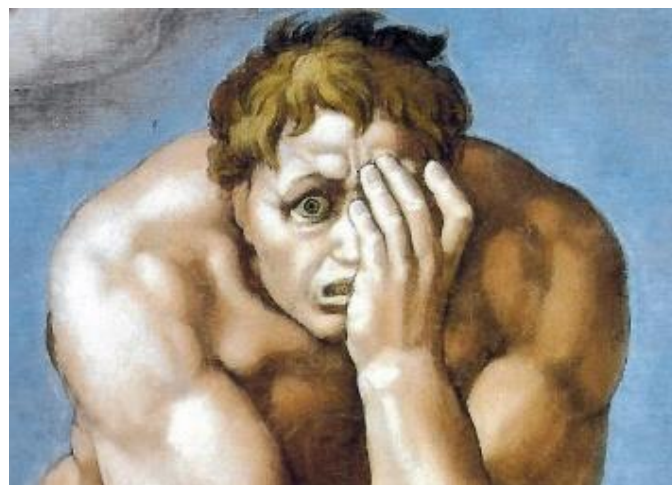
<https://www.youtube.com/watch?v=qGAeB7lrSZE>

...dar în Requiemul lui Verdi! În Tuba Mirum din Requiemul lui Mozart după linia melodică blândă a trombonului alcătuită din șapte sunete, apare basul care cântă solo. Instrumentele de coarde se aud ca un acompaniament al vocii tenorului, altistei și sopranei unul după altul, după care cei patru soliști cântă împreună repetând cuvintele sopranei.

Am găsit o interpretare deosebită a lucrării, interpretată de Orchestra de Cameră din Londra, sub bagheta lui Daniel Barenboim, pe care o consider apropiată de intențiile și emoțiile compozitorului și pe care am ascultat-o privind diversele personaje care apar în fresca lui Michelangelo, Judecata de Apoi.

Vocea basului e sobră, și trădează o emoție inerentă teribilului text : *Puternicele sunete ale trâmbițelor vor răsună prin toate cimitirele lumii, morții vor ieși din morminte pentru a apărea în fața tronului Judecătorului Suprem.* Însă odată cu intrarea tenorului, atmosfera se schimbă, apare un element nou, TRISTEȚEA, a cărei intensitate crește pe parcursul versetului și ajunge la apogeu în cântul sopranei care și-a pierdut orice speranță : *Cui să cer un ajutor în ziua în care chiar și cei dreپți vor fi îngrijorați.* Precum am menționat, în Requiemul lui Mozart Tuba Mirum începe cu o melodie foarte liniștită cântată de un trombon , care ar fi trebuit să trezească morții cu multă blândețe.

<https://www.youtube.com/watch?v=KvGcEHw2d1U>

Cum a văzut Mozart acest moment și pentru ce interpretarea lui Barenboim e atât de diferită de multe alte interpretări?

Putem face presupuneri bazându-ne pe circumstanțele în care a fost compus Requiemul.

Mozart a compus lucrarea pe patul de moarte. În vârstă de 35 de ani, știa că va muri chiar înainte de a termina lucrarea, de aceea a scris numai linia vocală pentru majoritatea părților Requiemului și a lăsat multe indicații celor care vor completa și definitivă opera; ea într-adevăr a fost terminată de către doi dintre elevii săi.

În anii de activitate în spitale, am avut ocazia să întâlnesc oameni ai căror sfârșit era aproape. Mulți dintre ei încercau să se mintă pe ei înșiși, sperând că vor reuși să învingă criza și să continue să trăiască. Mulți ani din scurta sa viață, Mozart s-a mințit pe el însuși cu ajutorul minunatului și puternicului drog care a fost pentru el muzica. De când a încetat să fie copilul minune viața lui nu a fost ușoară, cu toate acestea muzica lui este de plină de viață, frumoasă și optimistă. Dar toate au un sfârșit și cred că în ultimele lui zile nici muzica sa nu a mai reușit să-l ajute. Presupun că a încercat să intre în lumea de apoi liniștit, cu capul sus, conform credinței Francmasonilor (al căror membru era) că

moartea este o continuare a vieții. Cred că a încercat, dar nu a reușit. Tristețea l-a copleșit. Interpretarea lui Barenboim reflectă foarte bine acest lucru.

Să ascultăm Tuba Mirum pe fondul personajelor frescei lui Michelangelo.

<https://www.youtube.com/watch?v=Va3G7RrbeXw&t=19s>

Nimeni nu poate stabili cu certitudine ce au simțit sau au gândit Mozart și Barenboim. Orice operă muzicală are trei creatori: compozitorul, interpretul și ascultătorul care trece muzica prin filtrele sufletului său și trăiește emoții și gândiri foarte personale. Rândurile de mai sus prezintă impactul pe care l-a avut asupra autorului acest mic dar unic fragment muzical.

Maurițiu Lorberblatt

*)

<https://lyricstranslate.com/en/sequence-ii-tuba-mirum-trumpet-will-send-its-wondrous.html>